

Péntek Imre

A „fénykereső” festő

Budaházi Tibor: 55

Budaházi Tibor:
Az út

Néha nem hiszünk a tényeknek, kételkedünk, fanyalgunk, főként, ha egy olyan művészről van szó, akit nap, mint nap látunk, személyesen jól ismerünk. Nem hisszük el, hogy egy olyan kortárs festőművészről-grafikusról van szó, aki ugyan Zalaegerszegen él, jó harminc éve, tanít a Mindszenty Általános Iskola és Gimnáziumban, de országos, sőt, nemzetközi ismertségével ki is válik a saját mindennapi közegéből. S aki történetesen 55 éves lett. Nyilvánvaló és természetes, hogy a város intézménye, a Keresztury ÁMK Kiállítóterme évfordulós tárlatot rendez a város jeles művészeinek. Egy kicsit emlékező és egy kicsit az új művekre koncentráltó válogatást ad a gazdag életműből, a több évtized terméséből. Több korszakból, mondanám, de inkább módosulásokról beszélhetünk, variációkról – mert ezen az életművön végigvonul egy igen következetes analitikus látásmód, mely félretolja a felszínt, a látszat- és

látványvilágot, és makacsul, koncentráltan tör a lényegre, az egyre, arra, ami az origója mindennek. Olykor valóságos nyomozást folytat az „eltűnt idő nyomában”, felszínre hoz, leleteket ment, vizuális régészeti ásatást folytat, de nem a személytelen időfolyamban, hanem a személyes múltban, a kollektív tudattalanban. Ez a festői „archeológia” képekké válik, izgalmas felületekké, rejtélyes kompozíciókká.

Olyan alkotóval van dolgunk, aki a kortárs képzőművészet élvonalában dolgozik, aki jelen van az országos tárlatokon – nem fél megmérteni magát –, s nem ritkán díjakkal övezve tér haza, az otthonát jelentő városba, Zalaegerszegre. Vajda Lajos-díja, vagy a Magyar Grafikáért Alapítvány-díja éppúgy fémjelzi szakmai felkészültségét, mint a *Keresztény Ikonográfiai Biennálékon* vagy *Festészeti Triennálékon* szerzett elismerések.

Mégis, vannak kérdések, hisz valljuk be, nem mindig és nem mindenkor egyszerű a befogadó dolga, bizony Budaházi megdolgoztatja a szemlélőt, már avval is, hogy feltételezi: birtokában van bizonyos tudásnak, amire képein hivatkozik, utal, amely a megértésében „vezetheti” az érdeklődőt. Tudja, mi a különbség a kereszt és az András-kereszt között, s azt is, a jel – olyan elvonatkoztatás, amit az érzéki kavargásból hívtunk elő, értelmezni a köröttünk hullámzó, olykor kaotikusnak tűnő tárgyi világot. Feltételezi, hogy alkotótársa – a néző – továbbgondolja a látottakat, és értékeli azt a fajta vizuális trouvaille-t, amivel a festő lépten-nyomon megkínálja.

Gondolkodtam magam is, mivel juthatnék-juttathatnék közelebb ehhez a kétségtelenül zárt (zárványos) képi világhoz, amelynek kiváló értelmező vannak, mint Hann Ferenc, vagy Novotny Tihamér, de az újabb és újabb megközelítések „feltárásai” tovább árnyalhatják az elemzés(ek) horizontját. Ezért néhány fogalompárt hívok segítségül, amelyek eszközei, fogódzói lehetnek a közelítésnek, feloldásnak, a megfejtésnek...

Rész és egész...

Budaházi Tibor számos képének címe: Töredék, rétegek, de maguk a képek is jobbára részek, részletek, torzók – ha szójátékkal élünk: rések –, amelyen át egy titokzatos világba pillanthatunk. Egyszóval: az egész helyett a rész áll helyt. A modern ember a huszadik század elején döbrent rá: a totalitás elveszett, a teljesség álma szertefoszlott. Budaházi képein a részek, részletek, fragmentumok kell, hogy felidézzék az elveszett, széthullott egészet. Az aranykort, az

Budaházi
Tibor:
Kompozíció
1986

Budaházi Tibor:
Kompozíció
1999

Édent, ami mindmáig foglalkoztatja képzeletünket. De más motívumra is hivatkozhatunk. A modern világ túlszűfolt látványvilága olyan reakciót is kelthet, amely lemondás erről a kaotikus áttekinthetlenségről. Sajátos vizuális aszkézis az, ami ezeken a szikár, lényegre törő, gondosan megkomponált képeken megjelenik. Mégis, ha valamiről lemondunk, akkor adni is kell helyette valamit... A Budaházi-képek néhány puritán jele – kereszt, háromszög – egy rendkívül gazdag, finoman megdolgozott háttér előtt manifesztálódik, s ennek a háttérnek festői-grafikai izgalma, intenzitása az, ami kiegészíti ez a szikár, konstruktív látásmódot. A rész tehát kiváltja az egészt, felidézi, provokálja, elindítja a fantáziát, a kép dimenzióit nemcsak a síkban, a térben, hanem a tudatban is megkonstruálva.

Archaikus és modern... Ez is egymásnak ellentmondó fogalompár. Pedig éppen Budaházi képei bizonyítják, mennyire összefüggenek, egymásra utalnak. Az archaikus jelek, fantáziaírások, roncsolt szerkezetek, maradványok egyfelől az ősi kultúrák hírnökei, másfelől lecsiszolódott, sűrített, emblematikus zárványok, amelyek az elvonatkoztatás magasrendű (logikai) konstrukciói.

Tárgyiasság és szubjektív megjelenítés... Ez is ellentmond egymásnak. Budaházi fel tudja oldani ezt a rejtélyt is... Hisz a különféle levél-, okmány-, vagy kódextöredékek a maguk tárgyi valójában jelennek meg, ám mindegyiken ott a kézjegy, az emberi szubjektum nyoma, egy család története, egy szerelem festett levélvirága...

Persze, alapvetően – a látszólagos sokféleség mellett – Budaházi képei a létezés, az emberi létezés törekénységéről, kiszolgáltatottságáról szólnak. Hisz majd mindenütt látható a roncsoltság, a sérülékenység, a kegyetlen erők munkájának eredménye. Az ép, működő szerveződések holt struktúrák válnak, a leépülés, a megsemmisülés árnyékaitól kísérve. A végtelen idő és az

isteni igazság előtt minden fundamentumunk recsegve összeomlik, ahogy Pascal írja, és feneketlen mélységek nyílnak meg alatta.

Sorolhatnám még a dichotómiákat, amelyeket ez a festészet felmutat. Talán éppen ezért hatnak a sötét tónusú képek – bár épp ezen a kiállításon, a korai munkák köréből vannak vidámabb témák, színesebb megfestések is –, mert feszített pólusok között sugároznak energiákat, a delejező, jelekkel meghintett, hihetetlen intenzitással megfestett képmező (gyakran) a szakralitás színhelye... Tulajdonképpen az átmenetiség, a köztes lét lenyomatai fogalmazódnak meg itt: melankóliájuk, líraiságuk ezért csap meg, miközben be akarunk hatolni – Novotny Tihmár jelzői szerint – ebbe a „szomorú és hősiés” képi közegbe.

És még valami: az analitikus elme rétegről-rétegre lehántja a dolgok felszínét, és az üresség, a semmi helyett egy spirituális rétegre talál. Budaházi Tibor festészete ennek a kutatásnak, „fénykeresésnek” is szép példája. A spirituális réteg, elem ott rejtőzik a bomló anyagban, a kaotikus kavargásban, előragyog, fényt ad, világít... Nevezhetjük ezt a sugárzást a „világ világosságának” is.

Az „évfordulós” tárlat egy kiteljesedő pálya emlékezetes állomása volt. Mérföldkő az úton. Mely reményeink szerint messze és magasra vezet.

(Keresztury ÁMK Kiállítóterme, 2009. szeptember 15–október 31.)

Részlet a kiállításból